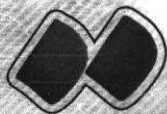

www.kutab.ir

درآمدی بر شناخت

نگاهی به تاریخچه، باورها،
مناسک و اخلاقیات مکتب تشیع

مؤسسه بین‌المللی الرضی

نظیفه سادات مؤذن

سرشناسه: مؤذن، نظیفه سادات، ۱۳۵۵ -

عنوان و نام پدیدآور: درآمدی بر شناخت شیعه: نگاهی به تاریخچه، باورها، مناسک و اخلاقیات مکتب تشیع / نظیفه سادات مؤذن؛ موسسه‌ی بین‌المللی المرتضی علیه‌السلام.

مشخصات نشر: قم: میراث ماندگار، ۱۴۰۱.

مشخصات ظاهری: ۲۰۰ ص.

شابک: ۹۶۰-۱-۹۶۰-۳۱۴-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

یادداشت: کتابنامه.

عنوان دیگر: نگاهی به تاریخچه، باورها، مناسک و اخلاقیات مکتب تشیع.

موضوع: شیعه‌شناسی - Shi'ah studies*

موضوع: شیعه - Shi'ah -- History

موضوع: شیعه - عقاید - Shia'h -- Doctrines

موضوع: اسلام -- بررسی و شناخت - Islam -- Study and teaching

موضوع: شیعه - دفاعیه‌ها - Shi'ah -- Apologetic works

شناسه افزوده: موسسه بین‌المللی المرتضی (ع)

رده‌بندی کنگره: BP۳۳۹

رده‌بندی دیویی: ۵۲/۳۵۷

شماره کتابشناسی ملی: ۹۶۰۳۵۴۹۶

میراث ماندگار

www.ketab.ir

نام کتاب: مقدمه‌ای بر شناخت شیعه

مؤسسه‌ی بین‌المللی المرتضی علیه‌السلام

به همت: نظیفه سادات مؤذن

ویراستار: فاطمه نوری موگهی

طراحی جلد: سید سعید شهرستانی

صفحه‌آرا: علی عبادی فرد (نشر دانشوران معاصر)

چاپخانه: چاپ دیجیتال زرگراف (نشر دانشوران معاصر)

تیراژ: ۱۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول

تاریخ چاپ: ۱۴۰۱

شابک: ۹۶۰-۱-۹۶۰-۳۱۴-۶۰۰-۹۷۸

۱۳۷

فهرست

..... فصل اول: تشیع در گذر تاریخ	۱۵
..... مفهوم شیعه	۱۷
..... اسلام، دین خاتم و عهد نهایی خدا با بشر	۱۸
..... بشارت های انجیل	۲۲
..... واکنش یهودیان و مسیحیان در مقابل بشارت های موجود در کتاب مقدس	۲۴
..... مروری بر زندگی و زمانه ی رسول الله ﷺ	۲۶
..... محدوده و وضعیت جغرافیایی	۲۶
..... وضعیت اجتماعی	۲۶
..... وضعیت فرهنگی و اعتقادی	۲۷
..... وضعیت سیاسی	۲۸
..... خاندان پیامبر	۲۸
..... بعثت	۳۱
..... الف) دعوت پنهانی	۳۲
..... ب) دعوت آشکار	۳۲
..... واکنش مشرکان	۳۳
..... هجرت به مدینه و تشکیل حکومت اسلامی	۳۴
..... مدینه پایگاه حکومت نبوی	۳۵
..... جنگ ها	۳۸

..... ۳۸	دعوت جهانی
..... ۳۹	حجةالوداع و ماجرای غدیر خم
..... ۴۰	رحلت رسول مکرم اسلام ﷺ
..... ۴۰	پیدایش تشیع
..... ۴۲	تشیع پس از رحلت پیامبر خدا ﷺ
..... ۴۵	تشیع در دوران ائمه‌ی معصومین
..... ۵۲	تشیع و غیبت صغری و غیبت کبری
..... ۵۵	انقلاب اسلامی ایران و بُروز جهانی اندیشه‌ی تشیع
..... ۵۸	جمعیت و پراکندگی جغرافیایی
..... ۵۹	فصل دوم: اندیشه و عقاید شیعی
..... ۶۱	سرافراز
..... ۶۲	۱. توحید
..... ۶۲	اثبات وجود خدا
..... ۶۲	الف) برهان فطرت
..... ۶۶	ب) برهان نظم
..... ۶۹	یگانگی خداوند
..... ۶۹	دلایل توحید
..... ۷۱	مراتب توحید
..... ۷۳	صفات خداوند
..... ۷۴	صفات ثبوتیه و صفات سلبيه
..... ۷۴	معروف‌ترین صفات ثبوتی خداوند
..... ۷۵	معروف‌ترین صفات سلبی خداوند
..... ۷۵	۲. عدل الهی
..... ۷۷	عدالت چیست؟
..... ۷۸	فرق میان مساوات و عدالت
..... ۷۸	حسن و قبح عقلی

.....۷۹	ادله‌ی عدل الهی
..... ۸۰	۳. نبوت
..... ۸۰	نسبت عقل با ارسال انبیا
.....۸۵	راه‌های شناسایی انبیا
..... ۹۱	ویژگی‌های انبیا
..... ۹۱	۱. عصمت
..... ۹۳	۲. علم
..... ۹۴	۳. ارتباط با عالم غیب از طریق وحی
..... ۹۴	نبوت خاصه‌ی حضرت محمد مصطفی ﷺ
.....۹۸	ووجه اعجاز قرآن
..... ۱۰۳	خاتمیت پیامبر گرامی اسلام ﷺ
..... ۱۰۵	خاتمیت و تحولات جامعه بشری
..... ۱۰۷	۴. امامت
..... ۱۱۰	امامت در قرآن
..... ۱۱۵	امامت در روایات پیامبر اعظم ﷺ
..... ۱۲۵	ویژگی‌های امام
..... ۱۲۷	ویژگی‌های امام از نظر شیعه
..... ۱۳۱	دلایل عقلی امامت
..... ۱۳۴	۵. معاد
..... ۱۳۶	آثار معاد در قرآن
..... ۱۳۶	ادله‌ی عقلی و نقلی معاد
..... ۱۳۸	دو نمونه‌ی عینی تاریخی
..... ۱۴۱	فصل سوم: عبادات و شعائر شیعی
..... ۱۴۳	عبادات در اسلام
..... ۱۴۳	مهم‌ترین عبادات در اسلام
..... ۱۴۷	شعائر و مناسک

..... ۱۴۸	زیارت
..... ۱۵۰	زیارت امام حسین علیه السلام
..... ۱۵۱	دعا در مکتب تشیع
..... ۱۵۵	فصل چهارم: فضائل و رذائل اخلاقی
..... ۱۵۷	سرآغاز
..... ۱۵۷	اخلاق چیست؟
..... ۱۵۹	اخلاق و شاخه‌های آن
..... ۱۵۹	الف) اخلاق بندگی
..... ۱۵۹	۱. فضائل
..... ۱۶۶	۲. رذائل
..... ۱۶۷	ب) اخلاق فردی
..... ۱۶۷	۱. فضائل
..... ۱۷۱	۲. رذائل
..... ۱۷۳	ج) اخلاق اجتماعی
..... ۱۷۳	۱. فضائل
..... ۱۷۹	۲. رذائل
..... ۱۸۴	اخلاق در خانواده
..... ۱۸۵	د) اخلاق زیست محیطی
..... ۱۸۹	فهرست منابع

مقدمه

شیعه به عنوان یکی از مذاهب اسلامی، قدمتی به بلندای تاریخ اسلام دارد. گرچه این مذهب، که گاه با عنوان «امامیه» و گاه با عنوان «اثنی عشریه» شناخته می شود، در کنار اهل سنت یکی از دو شاخه ی اصلی دین اسلام است، به دلایل مختلف از جمله اقلیت پیروانش، در طول تاریخ کمتر شناخته شده و از نگاه اندیشه ورزان و پژوهشگران ادیان مغفول مانده است.

مهجوریت امامیه اما با بروز انقلاب اسلامی ایران در ۱۹۷۹ میلادی/ ۱۳۵۷ خورشیدی پایان یافت؛ چراکه پایه های اعتقادی و خاستگاه این انقلاب، تفکرات و آموزه های پیشوایان شیعه بود و جهانیان به ویژه جریان های خردورز و اندیشکده های مطالعاتی، برای شناخت بهتر و بیشتر ایران نوین اسلامی، راهی جز آشنایی با مذهب شیعه پیش رو نداشتند. چنین شد که شیعه پژوهی طی چند دهه ی گذشته رونق بیشتری گرفت.

در این میان، به دلیل فقدان منابع معتبر دردسترس، متأسفانه شاهد آن بوده هستیم که شناسایی و شناساندن مذهب شیعه با ناروایی هایی مواجه بوده است، از جمله این که معرفی شیعه به جهانیان عمدتاً از زبان غیرشیعه و نوعاً از منابع مخالفان اعتقادی او انجام شده است. منابع مکتوب شناخت شیعه بیشتر

کتاب اهل سنت، و محققان و پژوهشگران این عرصه غالباً یهودیان بوده‌اند که این امر خود معرفی صحیح و درست شیعه را با مشکل مواجه می‌سازد.

از دیگر سو، متولیان اصلی معرفی مکتب اهل بیت علیهم‌السلام، که عالمان امامیه و حوزه‌های علمیه‌ی شیعه هستند، نیز پژوهش درخور توجهی به جهان علم عرضه ننموده‌اند و اندک کارهای انجام گرفته که در زمان خود حائز اهمیت و همچنان قابل تقدیرند، با کاستی‌هایی همراه است. ناآشنایی با زبان روز دنیا، ناآشنایی با تقاضای محققان، رعایت نشدن اولویت‌های پژوهشی و عدم جامع‌نگری، بخشی از کاستی‌ها در پژوهش‌های ارائه شده است.

با توجه به آنچه گفته شد، دو پرسش «شیعه کیست؟» و «ماهیت مذهب شیعه چیست؟» همچنان پرسش‌های روز محققان و حتی کسانی است که می‌خواهند با شیعه آشنا شوند و پاسخ به این دو، وظیفه‌ی عالمان دینی و مؤسسات حوزوی است.

بر این اساس، مؤسسه‌ی بین‌المللی المرتضی علیه‌السلام بر آن شد تا در حد توان خود قدمی در این زمینه بردارد و در قالب پژوهشی، پاسخی به دو سؤال فوق ارائه نماید. امید آن که مقبول اهل نظر افتاده و مورد استفاده‌ی دانش‌پژوهان قرار گیرد.

این نوشتار چون سایر کارهای تحقیقی از این دست، با رویکردها و سیاست‌هایی به نگارش درآمده است، از جمله این که تلاش شده از منابع درون مذهبی و برون مذهبی استفاده شود و به همین دلیل، از منابع اهل سنت و یا کتب نویسندگان غیرمسلمان بهره گرفته شده است. همچنین در بخش عقاید و اخلاق، سعی بر آن بوده که پایه‌های استدلال بر آیات قرآن کریم استوار

باشد و در مواردی که از احادیث استفاده شده، روایات پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله از مصادر اهل سنت نقل شده تا این تحقیق تنها از زبان امامان شیعه و مبتنی بر کتب شیعیان شکل نگرفته باشد؛ گرچه از منابع درون مذهبی و شیعی نیز بهره‌برداری‌های متعددی صورت پذیرفته است.

به نظر می‌رسد این سیاست‌ها پژوهش حاضر را برای مخاطبان برون‌دینی و مذهبی، جذاب و ارائه‌ی کتاب را در عرصه‌های بین‌المللی پرخواننده‌تر نماید. پژوهش حاضر تلاش نموده تا مذهب شیعه‌ی اثنا عشری را از چهار منظر به مخاطب عمومی معرفی نماید:

منظر اول تاریخی است که در آن به سیر پیدایش شیعه پرداخته شده است. منظر دوم اعتقادات شیعیان است که بحث مختصری در باب عقاید شیعیان مطرح گردیده است.

منظر سوم که در بخش سوم کتاب ارائه شده، مسائل و شعائر شیعیان را معرفی نموده و در نهایت، بخش چهارم کتاب شیعه را از بُعد خصوصیات و آموزه‌های اخلاقی پیشوایان به محققان معرفی کرده است.

از نگاه نویسندگی این مقدمه، مجموعه‌ی آنچه بیان شد، مزایای کتاب حاضر است که در کمتر کتاب شیعه‌شناسی یافت می‌شود. گرچه هیچ نگارش و پژوهشی از تکمیل و ارتقا بی‌نیاز نخواهد بود و امید است عالمان حوزوی و شیعه‌پژوهان با نقد عالمانه و منصفانه‌ی خود ما را در این امر یاری رسانند.

در پایان، از نویسندگی فاضله‌ی این اثر، سرکار خانم نظیفه سادات مؤذن، برای خلق این اثر در کمترین زمان ممکن، تقدیر و تشکر می‌نمایم.